

Preek nav Deut 15,1-18

We hebben HA gevierd. Van het HA kun je allerlei typeringen geven.

Zo zou heel goed kunnen zeggen: het is het feest van de vrede.

Een feest van herstelde verhoudingen.

Herstelde verhoudingen tussen God en mens. Vrede met God.

Jezus zegt: "Ik geef jullie vrede die de wereld je niet geven kan".

Paulus zegt: "We zijn als rechtvaardigen aangenomen op grond van ons geloof en leven in vrede met God, door onze Heer Jezus Christus".

En ergens anders: "Vrede van God die alle verstand te boven gaat".

Ik noemde aan het begin van de dienst al de vredesweek.

Ook onze aandacht als kerk werd daarvoor middels een mailtje gevraagd.

En het gaat daarbij niet – of niet alleen – over vrede in de zin dat er geen oorlog is.

Dat zou ook te beperkt zijn: want zijn opstanden en oorlogen etc vaak niet het gevolg van onvrede, van scheve verhoudingen, van onrecht dat wordt aangedaan?

Maar hebben we het bij die vrede niet over iets heel anders dan over de vrede met God, de vrede die alle verstand te boven gaat?

Het antwoord op die vraag is ja en nee tegelijk.

Inderdaad zijn het twee verschillende soorten vrede.

Maar ik geloof –en de Bijbel is daar heel duidelijk over: ze liggen in elkaar verlengde. Horen bij elkaar.

En wel in deze volgorde: vrede met God leidt tot vrede met mensen. Leidt tot gezonde verhoudingen.

In het klein en in het groot. Van hoe je een goede buurman kunt zijn tot de manier waarop het armoedevraagstuk in de wereld moet worden opgelost.

Een Bijbelhoofdstuk waar heel duidelijk blijkt dat die twee soorten vrede in elkaars verlengde liggen, is Deut. 15. Dat hoofdstuk wil ik vanmiddag als leidraad gebruiken om te laten zien wat de vrede met God allemaal kan en mag uitwerken. De vrede met God dus, die we door het Avondmaal op een bijzondere manier mogen ontvangen.

Uit Deut. 15 haal ik een aantal dingen naar voren.

Thema: Vrede met God en met elkaar

1. Gods bevrijding is de basis

Om Deut. 15 iets beter te kunnen plaatsen, moeten we het even over de situatie van het volk Israël van dat moment hebben. Ze staan namelijk voor de poorten van het beloofde land. Na veertig jaar is het dan eindelijk zover. Maar voordat ze straks onder leiding van Jozua het land zullen binnengaan, krijgen ze eerst een lange afscheidspreek van Mozes. Hij zal er namelijk niet bij zijn als ze het land binnengaan. Hij zal sterven.

Mozes houdt dus een lange preek. In die preek herhaalt hij eerdere bepalingen uit Exodus en Leviticus – in de woestijn. Zo noemt Mozes bijvoorbeeld ook de tien geboden nogmaals op.

Maar het is niet alleen herhaling: verschillende van deze bepalingen worden nader ingevuld. Dat valt te begrijpen, want het leven in het land dat God had beloofd is nu heel dichtbij. Daarom krijgen ze nu nadere instructies voor hoe het er toe moet gaan als ze straks in het land wonen.

Eén ding valt daarbij op in het boek Deuteronomium en dat is dat telkens herinnerd wordt aan de bevrijding uit Egypte. We komen het in 15,15 ook tegen: "bedenk dat je zelf slaaf geweest bent in Egypte, totdat de Heer, je God, je bevrijdde."

Het feit dat ze slaven waren in Egypte moeten ze zich dus goed bedenken. Het vormt de basis voor diverse bepalingen. Eén voorbeeld uit Deut.: de formulering van de Tien Geboden in Deut.5. Vierde gebod over de sabbat: alles en iedereen moet rust hebben. Je slaven net zo goed, want: bedenk dat je zelf slaaf was in Egypte, totdat de Here jullie bevrijdde.

Waarom wil de Here dat ze vooral niet vergeten dat ze slaven geweest zijn?

Volgens mij kan dat maar om één reden zijn. Eén hele belangrijke.

Het gaat erom dat ze beseffen, nu maar ook straks als ze in het land wonen: alles wat we hebben dat hebben we niet zelf voor elkaar gekregen. Het is de Here die ons bevrijd heeft. Hij heeft ons naar dit land gebracht. Dit rijke land, overvloeiend van melk en honing. Het is de Here die ons zegent. Daar worden ze door de formuleringen in vs. 4-7 nadrukkelijk op gewezen:

- vs. 4: de Heer zal u zegenen in het land dat Hij u in bezit zal geven

- vs. 6: de Heer zal u zegenen zoals Hij beloofd heeft

- vs. 7: het land dat de Heer, uw God, u zal geven

Dit moet goed duidelijk zijn: de bevrijding uit Egypte, het land dat jullie straks krijgen en de welvaart die je daar mag genieten: het komt uit de handen van de Heer.

Dat geldt net zo goed voor ons. Pls: “wat heb je dat je niet gekregen hebt?”

Israëls (en onze) welvaart en genieten, het zijn geen vanzelfsprekendheden, maar dingen die het volk in de weg van geloof en gehoorzaamheid *krijgt*. En waar begon het allemaal? Bij de bevrijding uit Egypte. Nooit, nooit, moeten ze dat vergeten.

En zo kom ik bij het HA. Want de Bijbel verbindt het Avondmaal uitdrukkelijk met de uittocht uit Egypte. Als Jezus het Avondmaal met zijn discipelen viert, dan is dat het Pesachmaal (vroeger: Pascha), het feest van de Joden waarin ze de bevrijding van God uit Egypte herdachten.

Jezus zelf laat ons dus zien: de bevrijding uit de slavernij van Egypte ligt op één lijn met de bevrijding van de last van de zonde door zijn bloed. En net als de bevrijding uit Egypte is het iets dat je *krijgt*: God bevrijdt, jij ontvangt bevrijding. Of: vergeving. Of nog anders gezegd: vrede met God. Een vrede die alle verstand te boven gaat.

Jij mag die vrede ontvangen. En als het goed is, mist dat zijn uitwerking in het leven van elke dag niet. Daarover nu:

2. Leven uit Gods bevrijding

De bevrijding die God geeft, moet nu als basis dienen voor de verhoudingen in het land.

Wat we gelezen hebben over de kwietschelding van schulden en het vrijlaten van slaven, kunnen we niet rechtstreeks vandaag toepassen. We leven daarvoor te zeer in een andere tijd, in andere omstandigheden. Maar daarom valt er nog wel heel wat te leren uit dit hoofdstuk. En van daaruit dit hoofdstuk toepassen op ons leven vandaag.

Laten we gelijk maar proberen wat dieper af te steken. We hebben al gezien: God geeft. Hij geeft bevrijding, Hij geeft land en geeft zegen. Dat hoefde Hij allemaal niet te doen. Maar Hij deed het wel. En echt niet omdat Israël zo'n geweldig volk was. Veel beter dan andere volken. Nee, als je de voorgeschiedenis leest, dan is het eigenlijk een compleet wonder dat ze nu voor de poorten van Kanaän staan en naar binnen mogen. Want wat hebben ze God gekrenkt. Zo erg, dat Hij verschillende keren ermee wilde ophouden. Maar Mozes smeekte telkens zodat God toch verder ging met het volk. En nu staan ze klaar om het beloofde land in te gaan. Wat een wonder – een wonder van genade.

Zo komen we uit bij wie God is: *een God die genade voor recht laat gelden*. Dat zien we ook in het Avondmaal: pure genade. God geeft zijn Zoon en door zijn bloed is er vergeving. Ook voor ons laat Hij genade voor recht gelden.

En dat patroon zien we terug in de bepalingen die God hier door Mozes aan Israël geeft. Als je heel strak zou redeneren, dan zou je zeggen: wie een schuld heeft, moet terugbetalen. De schuldeiser staat in z'n recht. Desnoods vervalt de ander tot armoede, maar ik zal m'n geld hebben!

Maar dan blijkt: zo wil de Here dat niet. Net zoals Hij bij jou genade voor recht laat gelden, moet je dat ook bij een ander doen.

Misschien is het wel die ander zijn eigen schuld. Misschien heeft-ie wel heel dom gehandeld en zit-ie daarom nu aan de grond. Dan leren we hier dus: niet 'eigen schuld, dikke bult' zeggen. Dan leren we dat er aan het recht grenzen van barmhartigheid zitten. Je hebt iemand iets geleend, maar de terugbetaling kent grenzen. Anders gaat het voor die ander van kwaad tot erger. Want dat was wat er in Israël zou kunnen gebeuren: je kwam in een negatieve spiraal. De schuld waarover het in vs. 1-11 gaat kon bestaan uit een stuk land waarvan de opbrengst naar de schuldeiser ging. U snapt het al: dan bleef er voor de persoon in kwestie dus niets of niet veel over. Zo kom je nooit uit de schulden. En als dat gebeurde dan restte er in het oude oosten maar één mogelijkheid: je verkocht jezelf als slaaf. En dan kwam je er helemaal nooit meer bovenop. Tenminste: als niemand in naam van de Heer je zou vrijlaten. Dan zou de spiraal niet doorbroken worden. En dat is nou precies wat hier wel moet gebeuren: de negatieve spiraal moet doorbroken. Er moet een kans zijn om op een menswaardige manier weer als vrij man/vrouw te leven.

Dat laatste krijgt heel duidelijk een plek: kijk maar wat er staat wat men moest doen als een slaaf vrij kwam: met gulle hand moest je hem van al het nodige voorzien. Zodat hij echt weer een eigen bestaan kon opbouwen. De manier waarop het er in het Hebreeuws staat, laat er geen misverstand over bestaan: je moet hem rijkelijk voorzien, op dezelfde manier als Ik, de Here, jullie rijkelijk heb voorzien toen jullie uit Egypte trokken. Vs. 14 gebruikt een werkwoord dat iets betekent als: een halsketting omgedaan worden, be-sierraad worden. Zoals de Israëlieten uit Egypte ook allerlei sierraden meekregen. Van je eigen overvloed, die je van God hebt gekregen, geef je nu ook ruimhartig aan anderen.

Er is nog iets wat ik hier – kort - aan de orde wil stellen: bevrijd zijn is geen individuele gelegenheid. Het volk Israël werd door God als volk bevrijd en samen mochten ze in het beloofde land gaan wonen. Ze staan in veel meer dan een zakelijke verhouding tot elkaar. Vers 11 maakt dat in het bijzonder duidelijk, zeker als het Hebreeuws letterlijk weergeven: je moet *je* hand rijkelijk openen voor *je* broeder, voor *je* arme, voor *je* behoeftige in *je* land. Hoort u het? Steeds dat woordje 'je'. En wat spreekt hier uit: je hand en je land – ja ze zijn van jou, maar dan wel net zo goed als je broeder, je arme en je behoeftige óók van jou zijn. Die zullen jou net zo'n zorg zijn als je hand en je land.

3. Gods gebod als steun in de rug

Nu kun je zeggen: OK, dit is een gebod. Dus ik doe het. Maar ik hoop dat duidelijk is: het gaat om een gezindheid, een houding. Niet om iets dat je doet omdat het moet – maar omdat je het wilt. Vanuit het besef: mij is ook oneindig veel geschonken. Vandaag nog, in de kerk, aan het Avondmaal. Dat je het doet vanuit de liefde (vanmorgen 1 Kor. 13).

Eigenlijk zou het dus allemaal vanzelf moeten spreken. Dat we elkaar helpen. Dat de liefde heerst. Dat we gul zijn, dat we de nood van een ander zien – of nog beter: voor zijn. Maar zo gaat het meestal niet. Ideaal en werkelijkheid komen heel vaak niet overeen. God weet dat ook. Kijk maar eens naar de grote tegenstelling tussen wat er in vs 4-6 staat en wat er daarna komt. Eerst zegt God: niemand van jullie zal in armoede leven, tenminste als jullie je aan mijn geboden houden. Want dat zal ik zegenen en dan zal er overvloed zijn. Maar dan, meteen daarna, in vers 7: "als er dan toch iemand gebrek lijdt" en in vers 11 zelfs: "armen zullen er altijd bij jullie zijn". De Here voorziet dat het ideaal zal botsen op de werkelijkheid. Hij kent zijn volkje!!!! En daarom geeft hij nu deze regels. Om wat niet vanzelf gaat te regelen en het kwaad in te dammen.

Ik zal echt niet zeggen dat onder ons de gezindheid van Christus niet heerst. Dat er geen liefde is, zoals 1 Kor. 13 dat bedoelt of dat we elkaar niet helpen.

Maar laten we elkaar niet voor de gek houden: die gezindheid is er vaak ook niet. Vaak gaat niet vanzelf wat wel vanzelf zou moeten gaan. En daarom is het goed dat we vandaag er weer eens op gewezen worden. En dat we Gods gebod als steun in de rug hebben voorgehouden gekregen.

Daarom is het goed dat we samen het Avondmaal hebben gevierd. Dat het ons is ingeprent: je hebt het allemaal gekregen uit genade. Die genade mag je laten zien in je leven. Die mag je uitdelen door de gezindheid van Christus te hebben. En als je overvloed hebt: door daarvan te delen met wie tekort heeft. Met mensen die het misschien – eigen schuld of niet, niet belangrijk – tegen heeft gezeten in het leven. Gods hart ging en gaat en staat wijd open. Hij spoort je aan: doe jij dat ook maar.

Eén uitdaging blijft nu nog over. Ik zei eerder al: voor vandaag is Deut. 15 niet letterlijk meer toe te passen. Ik hoef nu – hoop ik - bijna niet meer uit te leggen dat je dit hoofdstuk op talloze manieren naar vandaag zou vertalen. Paar voorbeelden:

- ligt voor de hand: giftenpatroon. Laat je hand maar gul open gaan. Laat je bankrekening geen aanklacht tegen je zijn.
- voorbeeld: iemand die z'n eigen zaak verkoopt.
 - o Goedlopende zaak. Zou rijk geworden zijn.
 - o Maar: niet eerlijk tov werknemers
 - o En: niet goed om alles voor zichzelf te houden
 - o Nu: verkocht, in stichting onder gebracht. Groot deel winst naar goede doelen.
 - o Ik zeg niet: zo moet je het doen. Wel: in geest van de Bijbel.
- Andere invalshoek: waar zitten de moderne vormen van slavernij?
 - o Waar zitten mensen vast in armoede? En zelfs uitbuiting.
 - o Werken we daar niet aan mee als we bepaalde producten kopen.
 - o Ik geef toe: zit complex in elkaar. Maar zou een gedeelte als Deut. 15 ons niet kunnen aanzetten om bewuster te kopen?! Ik denk dan concreet aan 'eerlijke producten', zoals die in Dalfsen ook te koop zijn.
- en ga zelf eens verder nadenken!!!!

Vanuit het HA gaan we morgen de wijde wereld weer in.

Laten we in de wereld aanwezig zijn als mensen die het ten volle beseffen: ik heb genade ontvangen.

Voor mij kwam er genade, in plaats van dat God zijn recht liet gelden.

En die vanuit dit besef zelf ook genade voor recht laten gelden. Die barmhartigheid en mededogen kennen. Die als het belang van de ander dat vraagt van hun wettelijke rechten kunnen afzien.

Ik weet het zeker: dat is in meerdere opzichten een weg van vrede!

Amen